

Рівненський державний
гуманітарний університет

Студентський дайджест

Збірник наукових матеріалів
здобувачів вищої освіти

№ 9
2024

Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет

Студентський дайджест

збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 9

Рівне, 2024

Студентський дайджест : збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти.
Випуск 9. Рівне : РДГУ, 2024. 106 с.

Головний редактор :

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету

Виконавчий редактор :

Корчакова Наталія Вікторівна – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної колегії :

Павелків Віталій Романович – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету Рівненського державного гуманітарного університету.

Безлюдна Валентина Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Юрчук Олена Сергіївна – здобувач ступеня PhD кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету за спеціальністю 053 «Психологія».

*Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ
(протокол № 4 від 25 квітня 2024 року).*

7. Шамне А.В. Теорія і практика психосоціального розвитку особистості у підлітковому та юнацькому віці: Автореф. докт. психол. наук. 19.00.07.НАПНУ. Інститут психології імені Г. С. Костюка. Київ, 2015. 45 с.

УДК 159.922.6 : 316.61

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Солоп Тетяна, здобувач ОС «магістр»

спеціальності 053 «Психологія», 1 курс, РДГУ

Піонтковська Д.В., канд. психол.наук, доцент

Постановка проблеми. Нині, в умовах воєнного стану та військової агресії країни-терористки особливого значення набуває формування не лише громадянської, а й національної самосвідомості особистості. Любов до рідної землі, свого народу сприяє усвідомленню себе громадянином України, суб'єктом історичного процесу відродження нації.

Повертаючись до років початку незалежності варто звернутися до дослідження проведеного напередодні референдуму – восени 1991 року щодо національного самовизначення. Участь в опитуванні взяли 1493 з 9 закладів вищої освіти з різних регіонів України. В результаті отриманих відповідей вдалося встановити поділ студентів на 3 групи. До першої групи належали респонденти з досить міцними, всталеними у часі національними переконаннями. До другої були віднесені респонденти, інтерес яких до національних проблем лише прокинувся під тиском подій сучасності. Їх співвідношення було приблизно у пропорції 2:5. Третю ж групу студентів (близько третини) склали респонденти, які перебували ще у стані пошуку, початку національного самовизначення. Уявлення цих студентів про національні процеси ще були розмиті, невиразні. Вони шукали відповіді на поверхні і ще не готові були до заглиблення самостійної праці над витоками своїх національних почуттів.

Сьогодні ситуація дещо краща, проте потребує активного розвитку національної самосвідомості молоді. Минулорічне опитування довело, що для більшості студентів південного, південно-східного та східного регіонів характерним є процес формування переважно національної свідомості, який передусь розвитку в них національної самосвідомості і є його початковою фазою. На цій фазі національні почуття лише пробуджуються під впливом ідей національного відродження, на відміну від студентів Західної України, у яких національна самосвідомість розвиненіша, що пояснюється сприятливими суспільними та сімейними обставинами.

Формування національної самосвідомості передбачає засвоєння молоддю своєї етнічної спільності, національних цінностей (мови, культури), відчуття своєї причетності до розбудови української державності, патріотизму, що сприяє утвердженню власної національної гідності, внутрішньої свободи, гордості за свою землю свідомості [4].

Упродовж тривалого часу державна політика у сфері виховання молоді була спрямована на те, щоб зруйнувати національну самосвідомість, увесь національно-культурний устрій життя українців, спрямувати в забуття історичну пам'ять, знищити українські народні традиції, мораль, мову, побутові звичаї. Нині все це потребує переосмислення національної суті й характеру виховання, відновлення його відповідно до сучасних вимог як цілісної системи, завдяки якій молоде покоління оволодіває досягненнями попередніх поколінь, пізнає соціетальний спадок рідного народу, його національний характер, своєрідність способу світосприймання, національний спосіб мислення [7].

З огляду на актуальність зазначеної проблеми особливої уваги набуває проблема національної самосвідомості студентської молоді.

Тому *метою дослідження* є теоретичний аналіз розвитку національної самосвідомості студентської молоді.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вагомий внесок у дослідження проблематики формування національної самосвідомості і патріотизму досліджували вітчизняні науковці Г. Ващенко, П. Гнатенко, М. Пірен, В. Павленко, С. Русова, О. Савицька, Л. Співак, В. Сухомлинський та інші. Окремі аспекти формування національної свідомості у молоді досліджували О. Абрамчук, В. Борисов, Л. Білас, А. Веремчук, Т. Гавлатін та ін.

А.Гафіатуліна національну самосвідомість визначає як складне духовне явище, яке включає в себе усвідомлення індивідом своєї національної належності, специфічних рис власної нації, відмінних від інших, її історичного минулого, а також відношення до цінностей, які нація напружувала в процесі свого розвитку [5].

Як зазначає Л. Співак, без розробки концептуальних і прикладних аспектів національної самосвідомості у психологічній науці неможливе розв'язання завдання консолідації нації.

Загалом, проблема смосвідомості – одна з найважливіших і найскладніших проблем в сучасній психологічній науці, яка розглядається науковцями як складне утворення у структурі психіки особистості, а образ «Я» – як видове її утворення. Образ «Я» – продукт самосвідомості, тобто вияву усвідомлення та оцінки індивідом себе як суб'єкта практичної і теоретичної діяльності, ідеалів, переконань, які мотивують його активність. [3, с. 342- 243].

В. Борисов [2] у структурі національної самосвідомості виділяв такі компоненти:

- усвідомлення особливостей національної культури своєї нації;
- усвідомлення психологічних особливостей своєї нації;
- усвідомлення тотожності зі своєю нацією;
- усвідомлення власних психологічних особливостей;
- усвідомлення себе суб'єктом своєї національної спільноти; - соціально-моральна самооцінка національного [2].

Д.Дудова [6] описуючи компоненти національної самосвідомості різних вчених звертає увагу на визначені ними такі складники: когнітивний афективний та діяльнісний.

Когнітивний. Характеризується обізнаністю особистості в культурному та повсякденному житті своєї та інших націй, цінностях та інтересах, національному характері, специфіці поведінки в конкретних ситуаціях. Таке національне самопізнання призводить до формування в індивіда національного самовизначення та ідентифікації.

Афективний. Емоційно-оцінне сприйняття особистістю не лише себе, а й людей, що належать до інших націй. Дослідниця наводить три типи такого ставлення: позитивне, негативне та амбівалентне.

Діяльнісний. Обумовлений такими поняттями як антагонізм, конформізм, уникнення, співробітництво, тобто специфікою поведінки особистості і її ставлення до взаємодії та спілкування з представниками інших націй чи їх культурою [6].

Л.Співак, Д.Піонтковська, [9] основними компонентами національної самосвідомості особистості визначають когнітивний, емоційно-оцінний і регулятивний.

Когнітивний компонент містить уявлення особистості про себе як представника нації та носія її ціннісних ознак.

Емоційно-ціннісний – ціннісне ставлення особистості до себе як суб'єкта нації.

Регулятивний – прагнення особистості належати до певної нації та взаємодіяти з її представниками; прагнення до високої оцінки і самооцінки як суб'єкта цієї нації; здійснення особистістю своєї національної самоідентичності засобами особистих зусиль і спільних взаємодій із представниками різних націй [9].

С. Бойко стверджує, що національна самосвідомість має внутрішню спрямованість: самопізнання, самоосмислення, самооцінку, ієрархізацію компонентів духовного відповідно до усвідомлених національних інтересів, саморегуляцію, самореалізацію, самоутвердження та пошук свого власного місця в колі інших національних спільнот. Дослідниця, запевняє, що національна самосвідомість є серцевиною національної свідомості, фундаментом емоційних оцінок, раціональних висновків та ціннісно-сміслових настанов, необхідних для національного самовизначення особистості в духовному і суспільно-політичному житті. Національна самосвідомість є більш індивідуалізованою структурою, ніж національна

свідомість, оскільки виражає ступінь засвоєння елементів національної свідомості окремими особистостями – членами певних соціальних груп. Якщо національна самосвідомість проявляється як на рівні індивіда, так і на рівні спільноти, то національна свідомість – передусім на рівні спільноти [1, с.40-42].

За описом української дослідниці В. Соколової, розвинена національна самосвідомість особистості передбачає здатність особистості усвідомлювати певні специфічні, своєрідні особливості нації, до якої вона себе відносить; усвідомлення значущості, важливості знань про те, як ставляться до особистості та нації, з якою дана особистість себе ідентифікує, представники інших національних спільнот; усвідомлення того факту, що кожна національна спільнота завдяки лише їй притаманним специфічним особливостям служить невичерпним джерелом збагачення усіх інших етносів, націй, які усі разом складають людство [8].

Висновки. Таким чином, національна самосвідомість – це самоусвідомлення та самооцінювання власного «Я», як представника певної національності, свідомого та активного прихильника та поціновувача національних інтересів, невід'ємної частки свого народу, його національного духу і долі. Науковці підкреслюють, що розвитку національної самосвідомості сприяють почуття любові до своєї Батьківщини, свого народу, національної культури і рідної мови; причетності до долі свого народу, своєї країни; національної гордості; готовності й волі до здійснення національної мети.

Список використаних джерел

1. Бойко С. М. Становлення і розвиток національної самосвідомості українського народу: ціннісний вимір : дис. ... канд. філос. наук : спец. 09.00.12. К., 2005. 200 с.
2. Борисов В. В. Теоретико-методологічні основи формування національної самосвідомості: Монографія. Краматорськ, 2003. 518 с.
3. Варій М. Й. Психологія особистості. Київ: Центр учбової літератури. 592 с.
4. Вдовенко І.С. Формування національної самосвідомості учнівської та студентської молоді в процесі технологічної освіти. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Випуск 52. Серія 5. К., 2015. С.51-57.
5. Гафіатуліна А.В. Психологічні особливості формування національної самосвідомості студентської молоді України : автореф. дис. ... д-ра філософії 053 Психологія: Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ, 2018. 23 с.
6. Дудова Д. О. Структура національно-патріотичної свідомості майбутніх фахівців морської галузі. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Випуск 197. 2021. С.204-208.
7. Соколова В.Ф. Розвиток національної самосвідомості студентів засобами української літератури як спосіб збереження психічного здоров'я. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2010/3_2010/26.pdf
8. Соколова В.Ф. Онтогенез національної свідомості і самосвідомості. *Проблеми загальної та педагогічної психології: Зб. наук. пр. Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України* / За ред. С.Д. Максименка. К.: ГНОЗІС, 2010. Т. XII. Ч.4. С.365-371.
9. Співак Л. М., Піонтковська Д. В. Динаміка розвитку національної самосвідомості та національної самоідентичності студентської молоді після суспільно-політичних трансформацій. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 12: Психологічні науки*. Випуск 6 (51). 2017. С. 196-202.

ЗМІСТ

Архипова Юлія Умови та особливості психологічної готовності юнаків до батьківства.....	3
Галело Тетяна Адаптація внутрішньо переміщених осіб як психологічна проблема	5
Грицюк Карина Вплив участі у бойових діях на психоемоційний стан військових збройних сил України	8
Данильченко Олександр Психологічні особливості впливу інтернет-технологій на студентську молодь.....	11
Дульнєва Анна Особливості емоційного самопочуття дітей під час війни.....	13
Ільчук (Смик) Олена Сутність поняття «емоційна стійкість» у психолого-педагогічних дослідженнях.....	15
Коновалов Артем Передумови психологічної реабілітації працівників Державної служби України з надзвичайних ситуацій в умовах війни.....	16
Косяк Тетяна Емоційна регуляція станів дітей дошкільного віку методом терапії іграшкою.....	20
Котяш (Ряба) Леся, Безлюдна Валентина Ставлення молоді до представників нетрадиційної орієнтації.....	22
Марковець Юстина Особливості психологічної готовності особового складу військ (сил) ЗСУ до участі в бойових діях	25
Мартинюк Ольга Шляхи подолання стресу в підлітковому віці	27
Маснюк Тетяна Психологічні особливості прояву тривожності в юнацькому віці під час війни	29
Масюк Василина Психодіагностика агресивності у молодшому підлітковому віці.....	32
Мацкевич Ольга Вплив емоційної сфери на активність особистості в юнацькому віці	33
Мельничук Оксана Психологічні аспекти інформаційного впливу на населення під час війни	36
Миронець Ірина Психологічні особливості емоційної сфери в підлітковому віці...	38
Натина Ганна Підходи до вирішення проблеми запобігання професійному вигоранню	41
Пантелюк Марія Психологічні особливості мотивації навчальної діяльності студентів	43

Панько Аліна Катерина Психологічні чинники вибору професії старшокласниками.....	46
.....	
Парчук Софія, Юрчук Олена Відновлення психічного здоров'я особистості засобами арт-терапії	48
Пацкова Галина Психологічні особливості реабілітації військовослужбовців, які пережили посттравматичний стресовий розлад (ПТСР).....	51
Пермінова Наталія, Яцюк Наталія Психологічні методи управління персоналом як чинник підвищення його ефективності.....	55
Поліщук Максим Особливості розвитку міжособистісної комунікації в юнацькому віці	57
Польняк Ольга Поняття «травматичного стресу» в психолого-педагогічній літературі та його особливості.....	59
Попружок Софія Специфіка корекції мовлення у дітей з ДЦП.....	62
Рожко Олена Особливості розвитку літературних здібностей в підлітковому та юнацькому віці.....	64
Солоп Тетяна, Піонтковська Діана Теоретичний аналіз розвитку національної самосвідомості студентської молоді.....	68
Стащук Анна Детермінація психоемоційної сфери особистості природними чинниками.....	71
Тадесв Гордій Роль невербальної комунікації в процесі продажу.....	76
Тулупов Сергій Подружжя психологічна сумісність як фактор благополуччя і щастя родини	78
Хома Людмила Формування медіагігієни українського юнацтва у період війни	81
Чорноус Яна Класифікація синдрому дитячого аутизму.....	85
Шалівський Павло Особливості переживання дитиною кризи в сім'ї	90
Юдко Вікторія Сутність психологічної готовності особистості до участі у бойових діях та її детермінації	92
Юрчук Олексій, Кравчук Анна Дитячо-батьківські взаємовідносини як провідний чинник розвитку ідентичності дитини.....	94
Юрчук Олена, Рижа Мирослава Робота психолога закладу дошкільної освіти в умовах воєнного стану.....	96
Юрчук Олена, Стеблюк Яна Феномен життєстійкості у поглядах вітчизняних та зарубіжних вчених	99